

VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa

EDUKACJA

PROBLEMY, WYZWANIA I PERSPEKTYWY

ABSTRAKTY

Redakcja:
Iwona Domina
Alicja Danielewska

Lublin, 4 marca 2022 r.

**VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Edukacja – problemy, wyzwania
i perspektywy”**

Abstrakty

**VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Edukacja – problemy, wyzwania
i perspektywy”**

Abstrakty

Redakcja:
Iwona Domina
Alicja Danielewska

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL
Lublin 2022

**VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Edukacja – problemy, wyzwania i perspektywy”
4 marca 2022 r.**

Abstrakty

Redakcja:

Iwona Domina

Alicja Danielewska

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-67194-29-7

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Magdalena Marzec-Józwicka**, Katedra Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej, Edytorstwa i Humanistyki Cyfrowej, Wydział Nauk Humanistycznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- **dr hab. Dorota Siemieniecka, prof. UMK**, Katedra Dydaktyki i Mediów, Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
- **prof. dr hab. Ewa Wysocka**, Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Śląski w Katowicach
- **dr hab. Teresa Zubrzycka-Maciąg, prof. UMCS**, Katedra Teorii Wychowania, Instytut Pedagogiki, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Alicja Komorowska-Zielony**, Zakład Badań nad Dzieciństwem i Szkołą, Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański
- **dr Kamila Majewska**, Katedra Dydaktyki i Mediów, Instytut Nauk Pedagogicznych, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Alicja Danielewska
- Iwona Domina
- Magdalena Dudek
- Joanna Jędrzejewska
- Kinga Kalbarczyk
- Janina Kołodziej-Fedirko
- Joanna Kozłowska
- Jakub Krzywonos
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch-Mendoń
- Paulina Pomajda
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk

Organizator:

Fundacja
TYGIEL

Spis treści

Wystąpienia Gości Honorowych

Kto im odebrał skrzydła? Problemy i zagrożenia rozwojowe młodego pokolenia
we współczesnym świecie11

Polski system edukacji niczym „Boska komedia” XXI wieku. Problemy, wyzwania
i perspektywy współczesnej szkoły12

Wystąpienia Uczestników

Czy można nauczyć się chińskiego na Instagramie? Jak scrollować z głową.....15

Jak uczy się mózg? Efektywne metody nauczania16

Lekarz jako edukator pacjenta w dobie pandemii: możliwości i ograniczenia pracy
zdalnej z pacjentem.....17

Nauczanie praktycznych przedmiotów zawodowych w dobie kształcenia zdalnego –
czyli jak zastąpić prawdziwe urządzenia.....19

Nawyki i skutki stresu nauczycieli w placówkach specjalnych i ogólnodostępnych...20

Projektant, kreator, trener i mentor... czyli nauczyciel akademicki online.....21

Psychologiczne uwarunkowania radzenia sobie ze stresem studentów
uprawiających sport rekreacyjny i nieaktywnych sportowo22

Ranga kształcenia ustawicznego nauczycieli wczesniej edukacji w narracjach matek –
w kierunku teorii ugruntowanej24

Rozwijanie kompetencji społecznych w środowisku międzykulturowym przez dzieci
realizujące obowiązek szkolny w edukacji domowej25

Szkoła w świecie pandemicznym. W stronę czasu wolnego26

Środowisko rodzinne i szkoły w trakcie pandemii COVID-19 – edukacja i pomoc
psychologiczno-pedagogiczna oraz czynniki ryzyka w dobie pandemii.
Wyniki badań własnych27

Trening umiejętności społecznych jako forma pomocy psychologiczno-
pedagogicznej28

Uwarunkowania rozwoju zawodowego nauczycieli realizujących międzynarodowe
programy kształcenia (*International Baccalaureate*).....29

W drodze do dorosłości. (nie)Nowe wyzwania dla edukacji wczesnoszkolnej30

Wpływ zdalnego nauczania na rozwój kompetencji studentów i uczniów31

Indeks Autorów32

Wystąpienia Gości Honorowych

Kto im odebrał skrzydła? Problemy i zagrożenia rozwojowe młodego pokolenia we współczesnym świecie

prof. dr hab. Ewa Wysocka, Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Młode pokolenie żyje w niegościnniej rzeczywistości, która jest wynikiem działania różnych czynników. W wystąpieniu dokonana zostanie wybiórcza analiza jakości życia dzieci i młodzieży w perspektywie psychopedagogicznej i socjologicznej. Młode pokolenie w ostatnich kilku dekadach, a nawet latach, stanowi kategorię społeczną, która jest przedmiotem wielu analiz empirycznych, co wynika z traktowania jej jako grupy szczególnego ryzyka (zagrożenia dla jej rozwoju i istniejącego ładu społecznego). Charakteryzując młode pokolenie trzeba przyjąć dwa założenia, które określają możliwy obszar jego opisu, dotyczące: *zróznicowania współczesnych środowisk dziecięco-młodzieżowych* oraz *narastania dystansu międzygeneracyjnego* w relacjach z dorosłymi wychowawcami, co wiąże się z odmiennym kapitałem symbolicznym, wynikającym z doświadczeń życiowych (dorosłych ukształtował realny socjalizm, młodych – demokracja, gospodarka rynkowa, dostęp do nowych technologii i kultura popularna), co skutkuje problemami komunikacyjnymi w relacjach międzypokoleniowych. Sytuacja dzieci, młodzieży i młodych dorosłych we współczesnym świecie jest specyficzna i skomplikowana, co częściowo wynika ze zmiany strukturalnej fazy młodości, wynikającej z jej przedłużenia w wyniku uszkolnienia, niepewnej sytuacji życiowej spowodowanej dużym ryzykiem na rynku pracy; a także w ostatnich latach z sytuacji pandemicznej. Problemy i wyzwania stanowiące o rozwojowym i edukacyjnym ryzyku młodych to główne elementy wystąpienia.

Polski system edukacji niczym „Boska komedia” XXI wieku. Problemy, wyzwania i perspektywy współczesnej szkoły

dr hab. Magdalena Marzec-Józwicka, Katedra Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej, Edytorstwa i Humanistyki Cyfrowej, Wydział Nauk Humanistycznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Zadaniem szkoły – opartej na wspólnocie uczących się i uczących – jest kształcenie i wychowywanie. Procesy te powinny przebiegać stopniowo, w sprzyjających warunkach, w atmosferze dialogu, współpracy i zrozumienia. Tymczasem w ostatnich dekadach jesteśmy świadkami przeróżnych reform systemowych, dotyczących zarówno edukacji szkolnej, jak i uniwersyteckiej. Polska szkoła nieustannie podlega zmianom strukturalnym, organizacyjnym i treściowym: kilkakrotnie modyfikowano podstawy programowe nauczania różnych przedmiotów, a co za tym idzie programy nauczania i podręczniki, przeformułowano cele edukacyjne i zasady egzaminów zewnętrznych, utworzono, a potem zlikwidowano gimnazja, przeformułowano zasady awansu zawodowego i obowiązki nauczycieli, wreszcie zmieniono reguły kształcenia przyszłych nauczycieli. To tylko niektóre z wdrożonych modyfikacji. Warto bliżej się im przyjrzeć, mając jednak w perspektywie przede wszystkim wyzwania stojące przed szkołą jako instytucją oraz potrzeby jej podmiotów, to jest uczniów i nauczycieli.

Niczym Dante – odbywający wędrówkę po zaświatach, której celem było wyjście z ciemnego lasu grzechu i powrót na właściwą drogę – chcę metaforycznie przewędrować przez szkolne „piekło”, wymieniając główne bolączki polskiego systemu, „czyścić”, analizując wdrażane sposoby radzenia sobie z problemami, oraz „niebo”, wskazując wyrastające z pięknych tradycji pedagogiki humanistycznej możliwości i rozwiązania, jakie stwarza właściwie zorganizowane kształcenie.

Na zagadnienie problemów i wyzwań edukacyjnych spojrzę z trzech perspektyw: dydaktyka-teoretyka, przygotowującego do zawodu przyszłych nauczycieli oraz autorki książek i artykułów naukowych dotyczących edukacji, praktyka-polonistki z doświadczeniem pracy na wszystkich poziomach nauczania oraz matki dziecka w wieku szkolnym.

Wystąpienia Uczestników

Czy można nauczyć się chińskiego na Instagramie? Jak scrollować z głową

Agata Olszowa, agata.olszowa@us.edu.pl, Centrum Języka i Kultury Chińskiej na Uniwersytecie Śląskim

Celem niniejszej pracy jest ukazanie użyteczności Instagrama jako nowoczesnego narzędzia edukacyjnego, które może służyć zarówno nauczycielom w trakcie prowadzenia zajęć, jak i uczniom poza godzinami lekcyjnymi. W dzisiejszych czasach media społecznościowe stanowią nieodłączną część życia większości użytkowników Internetu, a ich znaczenie wzrosło jeszcze bardziej po wybuchu pandemii. W 2020 roku wszelkie aspekty życia codziennego zostały przeniesione do sfery online – nie wyłączając edukacji. Nowa rzeczywistość wymagała zastosowania nowych metod, które w czasach kształcenia w trybie wyłącznie stacjonarnym mogły być lekceważone, a nawet z góry dyskwalifikowane jako mniej efektywne od tych tradycyjnych, ponieważ serwisy takie jak Instagram na ogół kojarzone są wyłącznie z rozrywką i bezcelowym przeglądaniem treści, które mają znikomą wartość merytoryczną. Niniejsze wystąpienie stara się udowodnić, że Instagram może być przydatnym narzędziem edukacyjnym dla nauczycieli języka chińskiego, a także platformą, dzięki której uczniowie będą w stanie stworzyć dla siebie środowisko językowe w sferze online. W prezentacji przedstawiono fenomen studygramów, a także zaprezentowano różnorodne profile oferujące naukę języka chińskiego na Instagramie: zarówno te prowadzone przez uczniów, jak i przez nauczycieli. Przytoczone treści zostały podzielone na dwie kategorie: nauka znaków chińskich i nauka języka mówionego. Każda z kategorii została podzielona na podkategorie: profile prowadzone przez rodzimych użytkowników języka chińskiego, a także profile prowadzone przez obcokrajowców. Treści zostały zanalizowane pod kątem poziomu zaawansowania przekazywanej wiedzy, różnorodności materiałów, które na ich podstawie można stworzyć, a także charakteru profilu. W pracy zamieszczono także przykładowe ćwiczenia, które zostały stworzone na podstawie przytoczonych treści.

Jak uczy się mózg? Efektywne metody nauczania

Karolina Dworska, *karolina.dworskaa@gmail.com*, *Katedra Psychologii Rozwojowej, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II*

Nauka zajmująca się opracowaniem efektywnych metod nauczania to neurodydaktyka. Dziedzina ta sprzyja pracy ludzkiego mózgu i ma za zadanie pokazać jak powinien przebiegać proces uczenia się, aby materiał został zapamiętany łatwo i trwale. Nauka ta informuje również o procesach uczenia się i nauczania, niezbędnych dla nauczycieli i uczniów. Okazuje się, że „dzisiejsza szkoła” daleka jest od wykorzystywania zasobów neurodydaktyki. Obecny system jest przestarzały, bazuje na biernym słuchaniu (metoda wykładowa) i wykonywaniu poleceń. Nauka jest procesem aktywnym i aby efektywnie przyswoić informacje należy „wykonywać coś”, manipulować informacjami, doświadczać świata. Co więcej, dzisiejszy system edukacji bazuje na motywacji zewnętrznej, natomiast kluczowa dla skutecznej nauki jest motywacja wewnętrzna podmiotu. Istotne informacje jakie powinni posiadać nauczyciele związane są z budową mózgu. W szkole najczęściej stawia się nacisk na rozwój lewej półkuli mózgowej (analizycznej). Natomiast półkula prawa (artystyczna) bywa często niedoceniana i zaniedbywana. Uczenie się przebiega najefektywniej, gdy zaangażowane są w ten proces obie półkule. Istnieje szereg technik wspierających aktywizację obu półkul podczas nauki. Zaliczyć tutaj można: wizualizację, uczenie się na przemian przedmiotów ścisłych i humanistycznych, robienie kolorowych notatek, notatki obrazowe, angażowanie zmysłów oraz metoda map myśli. Co więcej, proces uczenia się zależy od kilku ważnych czynników: czasu jaki poświęcimy na przyswojenie materiału, motywacji (zewnętrzna i wewnętrzna) głębokości przetwarzania informacji, warunków otoczenia podczas uczenia się oraz nabytych wcześniej doświadczeń. Podsumowując, istnieje wiele technik pozwalających wykorzystać w pełni potencjał mózgu w procesie uczenia się. Niestety stosowanie tych metod w „dzisiejszej szkole” jest mało powszechne. Powodem tego są najczęściej ograniczenia czasowe i ilość materiału do przyswojenia (dużo materiału, mało czasu na jego opanowanie).

Lekarz jako edukator pacjenta w dobie pandemii: możliwości i ograniczenia pracy zdalnej z pacjentem

Jolanta Twardowska-Rajewska, Laboratorium Edukacji Zdrowotnej, Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Lekarz posiada obowiązek „nauczyciela” swojego pacjenta, głównie w dwóch obszarach: profilaktyki prozdrowotnej oraz edukacji w przewlekłych schorzeniach. Obowiązek ten jest realizowany w znikomym zakresie. Przyczyny tkwią w braku tej problematyki w programach nauczania uczelni medycznych oraz w kształceniu podyplomowym (brak w programach większości specjalizacji lekarskich). Organizacja (w tym finansowanie procedur medycznych) pracy lekarza pomija funkcje nauczycielskie w relacji: lekarz-pacjent. Powodem ponadto jest stary paradygmat roli lekarza: nadal paternalizm i omnipotencja. Również polski pacjent z pochodzącą z minionej epoki wyuczoną bezradnością i roszczeniowością nie przyjmuje do wiadomości, że jego udział (współraca) w procesie diagnostyki i terapii jest znaczący.

W okresie pandemii, utrudniony kontakt z lekarzem realny i wirtualny, przyczynia się do pogorszenia stanu zdrowia pacjentów, głównie tych z przewlekłymi (licznymi chorobami: wielochorobowość w geriatrici).

Tele- i e-konsultacje są cenną formą kontaktu lekarza z pacjentem, jednak posiadają liczne uwarunkowania, umożliwiające pracę w trybie zdalnym.

Lekarz musi znać pacjenta, historię jego choroby (co wcale nie jest takie oczywiste !) a na pracę zdalną musi być wyznaczony termin i określony czas.

Pacjent musi być na odpowiednim poziomie „edukowalności”: posiadać sprzęt (sprawny telefon czy komputer) i wyuczoną umiejętność posługiwania się nimi. Wzrok, słuch i kompetencje poznawcze są fundamentalne dla realizacji kontaktu zdalnego.

Pacjent ponadto musi być wdrożony do „samokontroli” przewlekłych schorzeń: prowadzenie glukometrii domowej, domowego pomiaru domowego profilu ciśnienia tętniczego krwi, samoobserwacji objawów swoich schorzeń, śledzenia efektów działania przyjmowania leków – dotychczasowych, ich korekty czy nowo zleconych.

Do zdalnego kontaktu z lekarzem musi być przygotowany: jakie własne obserwacje chce przekazać, jakie ma pytania, problemy do rozwiązania.

Przy braku spełnienia powyższych warunków wizyta zdalna absolutnie nie jest możliwa.

Niedostatki w edukacji pacjentów w okresie przedpandemicznym w jaskrawy sposób ujawniły się podczas pandemii i utrudniają „nowatorski” styl pracy (e-analfabetyzm!).

Nauczanie praktycznych przedmiotów zawodowych w dobie kształcenia zdalnego – czyli jak zastąpić prawdziwe urządzenia

***Paweł Pirosz**, pawel.pirosz@put.poznan.pl, Instytut Sieci Teleinformatycznych, Wydział Informatyki i Telekomunikacji, Politechnika Poznańska, www.put.poznan.pl*

***Piotr Zwierzykowski**, piotr.zwierzykowski@put.poznan.pl, Instytut Sieci Teleinformatycznych, Wydział Informatyki i Telekomunikacji, Politechnika Poznańska, www.put.poznan.pl*

W prezentacji poruszono problem praktycznego kształcenia zawodowego w grupie zawodów teleinformatycznych i elektroniczno-mechatronicznych, związany z brakiem możliwości fizycznego wykorzystania urządzeń, ich konfigurowania i badania podczas nauczania zdalnego. Prezentację podzielono na trzy główne części. Pierwsza część została poświęcona platformom zdalnego nauczania. W tej części omówiono najpopularniejsze tego rodzaju środowiska tj. MS Team, ZOOM czy Cisco Webex i porównano je z darmową platformą Big Blue Button (BBB). Działanie platformy BBB zostało omówione na przykładzie jej wykorzystania w nauczaniu zdalnym na Politechnice Poznańskiej. Druga część prezentacji została poświęcona wykorzystaniu emulatorów i symulatorów w zdalnym nauczaniu. W tej części zostały przedstawione i porównane możliwości środowisk Cisco Packet Tracer, Huawei eNSP oraz GNS. W opisach szczególną uwagę zwrócono na wykorzystywanie tych programów w pracy grupowej (w trybie równoczesnym). Zaprezentowano również przykład praktycznego wykonania zadań zdalnej konfiguracji urządzeń teleinformatycznych na przykładzie zajęć przeprowadzonych w Zespole Szkół Łączności w Poznaniu. Trzecia część prezentacji opisuje sposoby zastosowania oprogramowania symulacyjnego do analizy działania układów elektronicznych oraz ich pomiarów. W tej części zaprezentowano programy z rodziny PSCIE, ze szczególnym uwzględnieniem programu Multisim. Program ten zdaniem autorów najbardziej odzwierciedla zajęcia prowadzone z udziałem fizycznych urządzeń. Prezentację kończy refleksja autorów na temat możliwości prowadzenia zajęć praktycznych w formie zdalnej.

Nawyki i skutki stresu nauczycieli w placówkach specjalnych i ogólnodostępnych

Monika Węglarz-Masłowska, monika.maslowska24@gmail.com, Instytut Pedagogiki Specjalnej, Szkolnej i Kształcenia Nauczycieli, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej

Nieprawidłowe nawyki zdrowotne mogą wpływać niekorzystnie na pracę nauczycieli i pedagogów specjalnych, a nawet zwiększać ryzyko wypalenia zawodowego. Do form przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu zalicza się usprawnianie sportu, unikanie używek, zdrowe odżywianie. Znajduje to potwierdzenie w wielu badaniach krajowych i zagranicznych. Jest to szczególnie istotne w czasie pandemii. Pedagodzy zostali poprzez pracę zdalną i w formie hybrydowej narażeni na dodatkowy stres. Praca wymagała od nich dodatkowego nakładu pracy oraz zaangażowania. Zawód nauczyciela i pedagoga specjalnego jest obarczony szczególnym ryzykiem wypalenia zawodowego wynikającego z doświadczania przewlekłego stresu. Wystąpienie składa się z części teoretycznej, zawierającej przegląd literatury na temat stresu w zawodzie nauczyciela oraz nawyków zdrowotnych oraz części empirycznej. Rozważania kończy dyskusja wyników oraz propozycje oddziaływań mających na celu profilaktykę wypalenia zawodowego w zawodzie pedagoga specjalnego.

W badaniach wzięło udział 84 nauczycieli, w tym 54 pedagogów specjalnych. Wykorzystano Kwestionariusz do badania stresu u nauczycieli autorstwa Cooper, Travers (1996) w adaptacji Marii Katarzyny Grzegorzewskiej (2019). Porównano nawyki zdrowotne oraz skutki stresu pedagogów specjalnych i nauczycieli szkół ogólnodostępnych. Celem badań było określenie nawyków zdrowotnych nauczycieli oraz następstwa doświadczanego przez nich stresu. Badaniami objęto również otrzymywanie wsparcia i jego źródła w obydwu grupach. Rozważania kończą wnioski i postulaty dla praktyki pedagogicznej.

Projektant, kreator, trener i mentor... czyli nauczyciel akademicki online

Agnieszka Wierzbicka, agnieszka.wierzbicka@uni.lodz.pl, Zakład Współczesnego Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej i Logopedii, Uniwersytet Łódzki, www.uni.lodz.pl

Od początku XXI wieku (to jest od momentu uruchomienia przez Politechnikę Warszawską i Ośrodek OKNO w 2001 roku pierwszych studiów online) trwa w Polsce dyskusja na temat miejsca i użycia technologii informacyjnej w edukacji akademickiej. Doświadczenia nauczycieli realizujących zajęcia zdalne przed pandemią, jak i tych, którzy dopiero w jej trakcie zetknęli się z dydaktyką online pokazały, że udział nauczyciela akademickiego w kształceniu zdalnym jest o wiele bardziej aktywny niż w sytuacji prowadzenia zajęć klasycznych. Wykładowca spełnia nie tylko rolę osoby prowadzącej zajęcia i egzaminującej, ale także przygotowuje materiały dydaktyczne w wersji elektronicznej wg określonego scenariusza, z użyciem określonych technologii, motywuje i aktywizuje studentów, którzy niekiedy „giną” w wirtualnej przestrzeni MS Teams czy platformy edukacyjnej. Musi w tym celu nie tylko być świetnie przygotowany merytorycznie i dydaktycznie, ale biegle posługiwać się różnymi aplikacjami i oprogramowaniem, by móc efektywnie przekazać istotne informacje, zweryfikować ich zrozumienie i wykształcić określone postawy oraz zachowania. Niezmiennie, to przede wszystkim na nauczycielu akademickim spoczywa największa odpowiedzialność za przebieg e-zajęć – bez jego zaangażowania w proces tworzenia materiałów i w prowadzenie zajęć, bez jego wsparcia i motywacji student na nikłe szanse na zaliczenie przedmiotu czy zdanie egzaminu. Nowe technologie, inne środowisko nauki i metody prowadzenia zajęć wykorzystywane w e-edukacji wymuszają więc zmiany i stawiają nauczycieli akademickich w nowych, nieznanych im dotąd sytuacjach. Sprawdzenie się w nowej roli e-nauczyciela jest dla wielu wykładowców akademickich dużym wyzwaniem i wymaga ogromnego wysiłku.

Niniejsze wystąpienie zbiera obserwacje i doświadczenia związane z dydaktyką cyfrową sprzed i w trakcie pandemii oraz wskazuje możliwości oraz ograniczenia płynące z jej zastosowania w kształceniu akademickim.

Psychologiczne uwarunkowania radzenia sobie ze stresem studentów uprawiających sport rekreacyjny i nieaktywnych sportowo

Piotr Dąbrowski, *psypd@ug.edu.pl*, Instytut Psychologii, Wydział Nauk Społecznych,
Uniwersytet Gdański, *www.ug.edu.pl*

Uczestnictwo w aktywność fizycznej, jest czynnikiem zabezpieczającym człowieka przed różnymi schorzeniami fizycznymi. Badania pokazują, iż regularny trening fizyczny zwiększa odporność na negatywny wpływ stresu. Celem podjętych badań jest analiza związków wybranych determinantów osobowościowych ze stylami i strategiami radzenia sobie ze stresem studentów (sportowców rekreacyjnych) oraz osób nieaktywnych fizycznie

Osoby badane i procedura: W celu przeprowadzenia zamierzonych analiz przebadano 178 osób. Grupa studentów (sportowców rekreacyjnych) rekrutowała się z 126 osób uczestniczących w aktywności fizycznej minimum 5 lat, od kilku do kilkunastu razy w miesiącu, w wieku od 20 do 26 lat ($M = 22,69$ $SD = 1,75$). Do grupy studentów nieaktywnych fizycznie trafiły 52 osoby nieaktywne fizycznie, tj. niezaangażowane w żaden rodzaj aktywności sportowej nawet o charakterze okazjonalnym, w wieku od 20 do 26 lat ($M = 23,58$ $SD = 1,34$). Zastosowano kwestionariusz radzenia sobie ze stresem w sytuacjach stresowych (CISS).

Wyniki: Średnie wyniki nasilenia stylów radzenia sobie ze stresem w badanych grupach mieszczą się w zakresie przedziały wyników umiarkowanych. Badanie ujawniło istotne statystycznie różnice, pomiędzy studentami (sportowcami rekreacyjnymi), a osobami nieaktywnymi sportowo na skali stylu skoncentrowanego na unikaniu, polegającym na poszukiwaniu kontaktów towarzyskich. Analiza statystyczna ujawniła również istotne różnice wyników nasilenia stosowanych strategii radzenia sobie ze stresem między badanymi.

Wnioski: Aktywność fizyczna jest czynnikiem istotnie różnicującym osoby aktywne fizycznie i nieuprawiające ćwiczeń w ogóle, w przypadku stosowania niektórych strategii radzenia sobie ze stresem. Analizy nie pozwalają

jednoznacznie stworzyć szczególnego profilu temperamentalnego, predysponujący człowieka do uczestnictwa w aktywności sportowej i sprawiającego jednocześnie, że stosować on będzie efektywniejsze od osób nieaktywnych sportowo, style radzenia sobie ze stresem.

Ranga kształcenia ustawicznego nauczycieli wczesnej edukacji w narracjach matek – w kierunku teorii ugruntowanej

Anna Szkolak-Stępień, anna.szkolak-stepien@up.krakow.pl, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Pedagogiki Przed-szkolnej i Wczesnoszkolnej, Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej

Wystąpienie podejmuje problem matczynej rekonstrukcji wzorcowego nauczyciela wczesnej edukacji z zastosowaniem jakościowej strategii badawczej (metody teorii ugruntowanej). Zostało ono poświęcone badaniom o charakterze eksploracyjnym, których celem było wypracowanie teorii ugruntowanej: zaproponowanie nowej koncepcji – hipotezy badawczej, która wyłaniając się z danych empirycznych gromadzonych przez badacza (a zatem konstruowana), uzyskanych na podstawie rozmów z matkami uczniów w młodszym wieku szkolnym, mogłaby nakreślić potrzeby społeczne wobec kształcenia ustawicznego nauczyciela wczesnej edukacji. Zastosowana w badaniach empirycznych metodologia teorii ugruntowanej pozwoliła zainicjować proces analityczny i umożliwiła kontrolę prawomocności wniosków teoretycznych z nich płynących. Wiedza uzyskana za pomocą badań może stać się przyczynkiem do zmian praktyki i procesów społecznych, rozwoju partnerskiego modelu komunikacji w relacji nauczyciel–rodzic, którego rezultatem będzie swego rodzaju homeostaza oraz jakościowy dialog edukacyjny. Proces badawczy może zainspirować kolejne badania i przyczynić się do dalszego rozwoju wiedzy i ulepszenia procesu kształcenia i wychowania na pierwszym szczeblu edukacji, a badania oparte na metodologii teorii ugruntowanej wpłyną na pozytywną zmianę świata.

Rozwijanie kompetencji społecznych w środowisku międzykulturowym przez dzieci realizujące obowiązek szkolny w edukacji domowej

*Paulina Bołtruczyk, paulina3495@gmail.com, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych
Uniwersytetu w Białymstoku, <https://szkolydoktorskie.uwb.edu.pl/ns/>*

Wystąpienie będzie próbą podjęcia tematyki kształtowania kompetencji społecznych w środowisku międzykulturowym przez uczniów realizujących obowiązek szkolny w edukacji domowej. Mając na uwadze, że dzieci które nie uczęszczają do szkoły na co dzień mogą mieć ograniczone możliwości nawiązywania relacji z innymi dziećmi, postanowiono przeprowadzić badania.

Badanie zostało przeprowadzone w 2021 roku z 49 rodzicami uczniów (z klas I-III) realizujących obowiązek szkolny w edukacji domowej. Przedmiotem zaprezentowanych badań są okoliczności kształtowania kompetencji społecznych w środowisku międzykulturowym wśród uczniów realizujących obowiązek szkolny poza szkołą. Metodą badawczą był sondaż diagnostyczny, techniką ankieta, a narzędziem badawczym kwestionariusz ankiety, zawierający pytania zamknięte, półotwarte i otwarte.

Podjęte badania wpisują się w obszar pedagogiki wczesnoszkolnej w zakresie pedagogiki alternatywnej. W badaniu próbowano dowiedzieć się, czy młodsze dzieci realizujące obowiązek szkolny w edukacji domowej mają okazję do poznawania ludzi z innych kultur, w jakich okolicznościach są te okazje oraz jakiej narodowości najczęściej są poznawane osoby. Sformułowane problemy badawcze wynikają z Zalecenia Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 w sprawie kompetencji kluczowych. Odniesieniem do badań były opisane kompetencje społeczne, które nawiązują m.in. do poszanowania różnorodności, gotowość do pokonywania uprzedzeń oraz zainteresowanie komunikacją międzykulturową.

Szkoła w świecie pandemicznym. W stronę czasu wolnego

Jarosław Rutkowski, *jaroslaw.rutkowski@phdstud.ug.edu.pl*, Instytut Pedagogiki,
Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

Wirus SARS-CoV-2 niczym widmo nawiedziło mieszkańców naszego świata. To wtargnięcie w codzienność przeorganizowało życie społeczne, w tym życie szkolne. Kiedy pandemia generuje wysiłki na rzecz medycznych badań naukowych, zakupu testów, szczepionek, sprzętu medycznego, nie można pomijać współmyślenia o szkole w świecie pandemicznym. Wobec nagłego przerwania dotychczas zaprogramowanego trybu funkcjonowania szkoły, pandemia wyzwała myślenie z troską o wspólny świat, niejako wymusza nowe działania nie tylko w zakresie wypracowania skutecznych szczepionek i leków antywirusowych, ale także myślenie o szkole, jej formatach działania. To wyzwania kreujące dla budowania lepszej przyszłości.

Myślenie o edukacji dzieci i młodzieży wymaga poszukiwania śladów, prowadzących ku przebudowie szkoły wobec wyzwań osobliwego czasu zagubienia w świecie pandemicznym. Świat pandemiczny to asamblaż patogenego mechanizmu wirusowego, ignorancji, zniszczeń klimatycznych, marazmu politycznego. Pandemia COVID-19 to mieszanka, w której naturalne, gospodarcze i kulturowe procesy są ze sobą nieodłącznie związane. Stąd wyzwaniem dla szkoły w świecie pandemicznym jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie – jaką szkołę budować?

Celem referatu jest refleksja teoretyczna na temat szkoły wobec wyzwań współczesnego świata, świata pandemicznego. Jednocześnie praca jest zaproszeniem do współmyślenia o szkole, jako miejscu otwartym na namysł i działania uczniów, nauczycieli, rodziców, mieszkańców społeczności lokalnej wobec wyzwań współczesnego świata.

Dlatego w proponowanej refleksji o szkole w świecie pandemicznym analizowany jest czas wolny, nieskrępowany czas szkoły. Wówczas szkoła jest rzeczą wspólną, jednoczącą wysiłki na drodze komunikacji i działania. Te dwie kategorie są istotne w perspektywie myślenia o czasie, który przeżywany w szkole może zostać swoiście zawieszony, uwolniony od logiki funkcjonalizmu, a jednocześnie uwolniony w kierunku dociekań i działań na rzecz doba wspólnego.

Środowisko rodzinne i szkoła w trakcie pandemii COVID-19 – edukacja i pomoc psychologiczno-pedagogiczna oraz czynniki ryzyka w dobie pandemii. Wyniki badań własnych

Magdalena Słowik, magdalena.slowik@uwm.edu.pl, Katedra Dydaktyki i Wczesnej Edukacji, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

W okresie pandemii pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkołach organizowana i udzielana była w głównej mierze na odległość. Prowadzone były zazwyczaj wszystkie zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, którymi objęci byli uczniowie przed zawieszeniem zajęć w szkole. Realizowane w zmienionej formie – on-line – były także zajęcia rewalidacyjne i specjalistyczne. W zdalnie realizowanym procesie terapeutycznym wykorzystywane były przede wszystkim aplikację Microsoft Teams, poczta elektroniczna oraz dziennik elektroniczny, jak również komunikacja odbywała się przez stronę internetową szkół oraz formy komunikacji uzgodnione z rodzicami podczas wcześniejszych kontaktów i w wyniku zarządzeń dyrektora placówki.

Niniejsze wystąpienie stanowić będzie pewnego rodzaju próbę ukazania zmian – nie tylko w edukacji czy w funkcjonowaniu uczniów – ale także w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom – w okresie pandemii COVID-19. Ukazane także zostaną czynniki ryzyka tkwiące w środowisku rodzinnym i szkole mające wpływ na aktualną sytuację dzieci w dobie pandemii. Ukazane także zostaną sugestie i wnioski dotyczące wykorzystania zdobytego doświadczenia z edukacji online w tradycyjnej edukacji i pomocy PP.

W badaniach o charakterze ilościowym posłużono się jakościową analizą uzyskanych wyników. Przeprowadzono także badania jakościowe (Rubacha 2008), gdzie posłużono się wywiadami wśród rodziców, nauczycieli i uczniów, badaniami etnograficznymi, a także obserwacją. W trakcie badań wykorzystano także dane zawarte w dokumentacji szkoły.

Trening umiejętności społecznych jako forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Katarzyna Paják, katarzyna.pajak@up.krakow.pl, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Wydział Pedagogiki i Psychologii, www.up.krakow.pl

Trening umiejętności społecznych stanowi jedną z form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ulokowany jest on w obszarze zajęć specjalistycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne. Trening umiejętności społecznych to przede wszystkim zajęcia grupowe, jednak niekiedy niezbędne jest prowadzenie ich w formie indywidualnej, następnie stopniowe przechodzenie do pracy w parze i kolejno w grupie. Dużym wyzwaniem jest prowadzenie treningów umiejętności społecznych w szkole integracyjnej. Można w niej napotkać szereg trudności związanych z organizacją takich zajęć, miejscem, w którym zajęcia się odbywają, doborem grupy, sposobem prowadzenia zajęć, poruszaną tematyką. Niewątpliwie jednak taka forma rozwijania kompetencji emocjonalno-społecznych sprzyja budowaniu odpowiednich strategii radzenia sobie z emocjami (zarówno własnymi, jak i stanami emocjonalnymi doświadczanymi przez innych ludzi). Treningi umiejętności społecznych obejmują także naukę przestrzegania norm społecznych, właściwej komunikacji interpersonalnej, przyjmowaniem perspektywy innych osób, a tym samym rozwijaniem empatii i budowaniem konstruktywnych relacji z innymi ludźmi. Ważną tematykę stanowi także budowanie umiejętności radzenia sobie ze stresem. Praca nad powyższymi wymienionymi obszarami jest szczególnie ważna w grupie osób z niepełnosprawnością intelektualną, zaburzeniami ze spektrum autyzmu, dzieci nieśmiałych i wycofanych, ale także dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym i niedostosowanych społecznie.

Uwarunkowania rozwoju zawodowego nauczycieli realizujących międzynarodowe programy kształcenia (*International Baccalaureate*)

Marcin Rojek, marcin.rojek@now.uni.lodz.pl, Katedra Teorii Wychowania, Wydział Nauk o Wychowaniu, Uniwersytet Łódzki

Prezentacja dotyczyła możliwości i ograniczeń uczenia się nauczycieli pracujących w szkołach realizujących międzynarodowe programy kształcenia (*International Baccalaureate*). Zostały zaprezentowane podstawy teoretyczne i wyniki badań pilotażowych, służące przygotowaniu kolejnego etapu badań w ramach projektu „Badania porównawcze funkcji międzynarodowych programów kształcenia w Polsce” (Sonata Bis, NCN, nr. 2020/38/E/HS6/00048). Podstawą teoretyczną badań pilotażowych była teoria usytuowanego uczenia się zaproponowana przez Etienne’a Wengera. Wyniki wskazują, że nauczyciele realizujący międzynarodowe programy kształcenia mają dogodne warunki uczenia się i raczej chętnie je wykorzystują. Inspiracją do podjęcia tego tematu była jedna z tez współczesnej pedeutologii mówiąca, że nie jest możliwe pełne przygotowanie zawodowe nauczyciela (na co wskazywał między innymi Robert Kwaśnica), a więc uczenie się nieustannie towarzyszy wykonywaniu tego zawodu. Najczęściej przygotowywanie nauczycieli do zawodu jest wspomagane przez innych nauczycieli (np. opiekuna stażu) lub instytucje, jak na przykład uczelnie (studia podyplomowe, konferencje, projekty) lub centra kształcenia i doskonalenia nauczycieli. W specyficznej sytuacji są nauczyciele realizujący międzynarodowe programy kształcenia, często w języku angielskim i tylko w nielicznych szkołach w Polsce. Ich działalność zawodowa jest na tyle specyficzna i niszowa, że w rozwoju zawodowym są zdani głównie na siebie. W obliczu braku badań nad tym zagadnieniem, można wstępnie założyć, że w ich przypadku głównym mechanizmem rozwoju będzie samodzielnie konstruowane uczenie się, a nie udział z instytucjonalnie zorganizowanym doksztalcaniu lub szkoleniach doskonalących.

W drodze do dorosłości. (nie)Nowe wyzwania dla edukacji wczesnoszkolnej

*Elżbieta M. Mach, Instytut Studiów Europejskich Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, <https://europeistyka.uj.edu.pl>*

Współczesność – nieprzewidywalna, zaskakująca i wielowymiarowa implikuje konieczność zrewidowania myślenia o edukacji i wychowaniu. Z jednej strony wciąż są aktualne hasła od lat obecne w szkolnych programach, związane z kształtowaniem kompetencji przyszłości, przygotowaniem ucznia do życia w pluralistycznym, wielokulturowym świecie i w Europie bez granic, budowaniem jego wielorakich tożsamości, jak również do przyszłego funkcjonowania ucznia w warunkach otwartego rynku pracy, konkurencyjnego wobec gospodarek pozaeuropejskich. Z drugiej zaś strony współczesne systemy edukacji zderzyły się z rzeczywistością ograniczeń pandemicznych, uczniowie zostali zmuszeni do pracy w skrajnie niesprzyjających warunkach izolacji, stresu, zaburzonych relacji społecznych i rodzinnych; a w ostatnich dniach także pod presją lęku wobec działań wojennych toczących się w pobliżu polskich granic. Ta nieustająca zmienność wymusza ponowną analizę znanych już haseł, pojęć i edukacyjnych definicji. Nasuwają się pytania o adekwatność i aktualność celów i treści edukacyjnych obecnych w polskich programach, o kryteria selekcji w kontekście ich użyteczności wobec wyzwań XXI w.; jak również o gotowość i kompetencje nauczycieli do ich realizacji. Rozważania dotyczą pierwszego etapu edukacyjnego – edukacji wczesnoszkolnej, stanowiącej podłoże do rozwijania zainicjowanych w tym okresie kompetencji, kształtowania tożsamości, potrzeb, światopoglądu, postaw, wiedzy i innych elementów edukacji i wychowania tworzących świadomego i aktywnego obywatela swojego kraju, Europy i zglobalizowanego świata. Analiza wytycznych ministerialnych i wyników pilotażowych badań przeprowadzonych wśród nauczycieli, inicjuje refleksje, kreuje pytania i wskazuje obszary edukacyjne wymagające renowacji.

Wpływ zdalnego nauczania na rozwój kompetencji studentów i uczniów

Barbara Borkowicz, *barbara.borkowicz@amu.edu.pl*, Wydział Matematyki i Informatyki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, *wmi.amu.edu.pl* oraz *ALE Nauczanie*, *alenauczanie.edu.pl*

Na początku wystąpienia przedstawione zostają techniczne oraz metodologiczne aspekty kształcenia przyszłych nauczycieli matematyki i informatyki na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Poruszony zostaje temat realizacji zajęć w czasie pandemii oraz rozwoju umiejętności i kompetencji przyszłych nauczycieli podczas pracy w trybie stacjonarnym oraz zdalnym.

Omówiona zostaje również sytuacja uczniów w polskich szkołach w związku z nauczaniem zdalnym. Na podstawie badań przeprowadzonych wśród uczniów nakreślono zmiany, które zaszły w procesie nauczania w związku zamykaniem szkół. Omówiono również ogólną ocenę nauczania na odległość w polskich szkołach. Zwrócono również uwagę na takie elementy kształcenia, które mogły najbardziej ucierpieć podczas pandemii.

Na koniec omówione zostają narzędzia LEGO Education jako jedna z wielu możliwości wspierania nauczycieli w walce ze skutkami izolacji uczniów. Poruszony zostaje również wpływ takich narzędzi na rozwój kluczowych umiejętności u uczniów i studentów. Szczególna uwaga zostaje zwrócona na indywidualne umiejętności uczniów oraz kompetencje interpersonalne, których rozwój może być bardzo utrudniony podczas nauki zdalnej.

Celem wystąpienia jest omówienie wyzwań i trudności, które stoją przed nauczycielami w polskich szkołach spowodowanych przede wszystkim zamknięciem szkół i nauką zdalną. Podjęto również próbę odpowiedzi na pytanie czy wszystkie zajęcia można prowadzić zdalnie i czy jesteśmy w stanie osiągnąć te same cele edukacyjne.

Indeks Autorów

Bołtruczuk P.	25
Borkowicz B.	31
Dąbrowski P.	22
Dworska K.	16
Mach E.M.	30
Marzec-Józwicka M.	12
Olszowa A.	15
Pająk K.	28
Pirosz P.	19
Rojek M.	29
Rutkowski J.	26
Słowik M.	27
Szkołak-Stępień A.	24
Twardowska-Rajewska J.	17
Wierzbicka A.	21
Wysocka E.	11
Zwierzykowski P.	19